

Nr. si data inregistrării

CONTRACTOR
ACADEMIA ROMÂNĂ, FILIALA IAȘI
Președinte,
Acad. Viorel BARBU

Nr. și data înregistrării

Programul:	RESURSE UMANE
Tipul proiectului:	Proiecte de cercetare postdoctorala
Cod proiect:	PD_546

VALOARE TOTALĂ contract **149418.87/ 2012 _61666** lei
ETAPA (din Anexa II)_ **FINALĂ**
VALOARE FAZĂ **_60948,48** lei

PROCES VERBAL DE AVIZARE INTERNA A REZULTATELOR

Comisia interna constituită si aprobată de către Autoritatea Contractantă, întrunită în vederea evaluării și avizării lucrărilor efectuate în cadrul proiectului de cercetare - cod proiect **PD 546** cu titlul **O SOCIETATE ÎN CĂUTAREA ONOAREI. DUEL ȘI MASCULINITATE ÎN SFERA PUBLICĂ DIN ROMÂNIA (1859-1918)**, care fac obiectul Contractului de finanțare 32/28.07.2010, încheiat între Autoritatea Contractantă - UEFISCDI și Contractor, pentru anul 2012.

EVALUEAZĂ ȘI CERTIFICĂ PE PROPRIA RĂSPUNDERE REZULTATELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE pentru etapa: **FINALĂ** (1.01.2012-31.07.2012) din Anexa II- a anului curent, obiective planificate: **1. DOCUMENTARE IN ARHIVE SI BIBLIOTECI CU PRIVIRE LA FONDURILE FAMILIALE SI PERSONALE. 2. EVALUAREA, VALORIFICAREA SI PROMOVAREA REZULTATELOR OBTINUTE. ELABORAREA SI REDACTAREA UNEI MONOGRAFII 3. PREDAREA PENTRU TIPAR A MONOGRAFIEI.**

și face propuneri Autorității Contractante privind finanțarea proiectului, după cum urmează:

I. EVALUAREA REZULTATELOR:

- a) Stadiul atins în derularea proiectelor în raport cu obiectivele prevăzute inițial;

Activitățile din cadrul proiectului s-au desfășurat cu respectarea strictă a condițiilor din contractul de finanțare, fiind atinse toate obiectivele prevăzute inițial. Direcțiile de activitate întreprinse au fost următoarele:

1.1. Activitate de cercetare în arhive și biblioteci. Documentare și informare. Investigații în Arhivele Naționale ale României, Fondurile speciale ale Bibliotecii Naționale din București (Fondurile Saint Georges), la Biblioteca Academiei din București. Documentare la Bibliotecile Universitare din Iași, București. 1.2. Sintetizarea materialelor și corelarea cu studiile din domeniu apărute până la acel moment. 1.3. Sistematizarea informațiilor teoretice și metodologice obținute și corelarea lor cu datele obținute în cadrul cercetării. 2.1. Valorificarea și structurarea informațiilor obținute din cercetare, a concluziilor dezbaterilor și

discuțiilor prin redactarea unor capitole ale unei monografii. 2.2. Actualizarea și completarea informațiilor din articolele publicate de autor în capitole ale monografiei. 2.3. Diseminarea rezultatelor prin redactarea unui studiu. Evaluarea rezultatelor și a strategiilor de cercetare abordate. 3.1. Tehnoredactarea și corectarea monografiei. 3.2. Publicație într-o revista indexată în baze de date internaționale. 3.3. Pregătirea monografiei pentru publicare. Evaluarea rezultatelor, redactarea raportului științific și a documentației aferente.

b) Valoarea și nivelul științific al rezultatelor obținute până în stadiul respectiv:

Proiectul reprezintă o direcție istoriografică de cercetare originală din punct de vedere metodologic și a surselor documentare. Comisia subliniază noutatea conceptelor și perspectivelor propuse, precum și capacitatea de racordare la dezbaterile și tematicile istoriografiei străine. Cercetările au dus la identificarea unor documente și materiale necunoscute sau neutilizate în literatura de specialitate românească, care pot fi considerate punct de plecare în verificarea unor noi piste de analiză a problematicii onoarei în societatea românească modernă.

Comisia remarcă următoarele contribuții:

I. Cercetarea s-a concentrat pe inventarierea și interpretarea statistică a „afacerilor de onoare”. În condițiile inexistenței statisticilor oficiale sau private referitoare la duelurile din România, investigația a sistematizat și interpretat pentru prima oară în istoriografia românească 772 afaceri de onoare, încheiate cu 286 de dueluri. Una dintre concluziile analizei este că numărul afacerilor de onoare și al duelurilor ajunse la cunoștința publicului se ridică la un nivel maxim de 20% din totalul celor produse, ceea ce ar estima numărul afacerilor de onoare la peste 3000 de cazuri, iar al duelurilor la peste 1000 în intervalul de referință. Având în vedere că o afacere de onoare presupunea participarea a minim 6 persoane (dueliștii, cei patru martori, plus medicii asistenți sau alți cunoscuți), mulți dintre ei participând la mai multe dueluri, se poate vorbi de aproximativ 10.000 de persoane care au asistat la dueluri într-o calitate sau alta, partea a bunei societăți care aderase și respecta rigorile codurilor de onoare occidentale.

II. Cercetarea oferă o perspectivă comparativă a situației din România cu statele europene cunoscute pentru care există date statistice. Astfel, în Italia pentru anii 1879-1894 se înregistra o medie anuală de 269 dueluri, la o populație de aproximativ 30 de milioane și o rată de urbanizare de 30%. În Franța, la o populație de 40 de milioane și o rată de urbanizare de 30%, între 1880-1889, avuseseră loc 598 de dueluri, potrivit criminologului Gabriel Tarde, interpretând cifrele lui Emile Desjardins (*Ferreus Annuaire du duel*, Paris (1900)). Comparativ, în România s-au înregistrat cele mai multe dueluri, 107 la număr între anii 1881-1890. Luând în calcul datele recensământului din 1899, care confirmă o populație urbană în România de 1 milion de locuitori în mediul urban (doar 18,8% din populație) ar rezulta că, în condițiile unei populații și urbanizări la nivelul Franței, în România s-ar fi putut înregistra peste 1000 de dueluri în deceniul amintit. Acest fapt poate fi considerat neașteptat și, mai ales, necunoscut. Duelul și onoarea în sensul occidental al conceptului n-au existat înainte de anul 1821 în Principatele Române. Rămâne de remarcat rapiditatea răspândirii duelului în doar jumătate de secol. Duelul poate fi privit ca un aspect tipic al recuplării la spațiul cultural european, la normele de conduită occidentale.

III: Comisia constată analiza extrem de interesantă referitoare la consecințele celor 772 de afaceri de onoare: 37,05% aveau ca finalitate dueluri; 14,25% se încheiau cu scuze; 30,31% aveau ca rezultat un refuz categoric de luptă, 6,87% reprezentau „procesele verbale de carență” (termen detaliat în cadrul cercetării); 11,53% erau provocări, dar fără a cunoaște finalitatea tratativelor dintre secunzi și nici dacă duelurile s-au desfășurat. În ceea ce privește consecințele duelurilor, mortalitatea în cele 286 de cazuri de duel a fost de 3,85% (11 cazuri mortale în care au fost implicați români), pentru perioada de referință, în țară sau în străinătate. 13,29% dintre dueluri s-au soldat cu răniri grave, amputări de membre, intervenții chirurgicale complicate, spitalizări îndelungate și efecte pe viață. 39,16% dintre dueluri s-au încheiat cu răniri ușoare, sângerări fără importanță, în zone îndepărtate de organele vitale. Ele erau, de obicei, efectul înțelegerilor de tip *au premier sang*. 38,11% dintre cazurile identificate s-au soldat fără consecințe, incluzând în această categorie o parte importantă a ieșirilor pe teren de complezență, dar aproximativ o treime erau deznodământul fericit al unor lupte serioase, cu adversari determinați să provoace răni. Doar 5,59% dintre cazuri se încheiau cu un final neprecizat.

IV: Comisia remarcă și concluziile referitoare la profilul socio-profesional al dueliștilor, după cum urmează.

- a) Cei mai numeroși dueliști a fost reprezentată de categoria ofițerilor-24,35%. Procentajul lor se ridică la 32,86% în primul deceniu de referință (1859-1870) ca apoi să coboare spre 20%. Dar involuția este înșelătoare. Spre sfârșitul secolului XIX, o parte a ofițerilor se reorientase spre cariere politice ori administrative și un număr semnificativ de prefecti, primari, înalți funcționari aveau formație militară. Hipersensibili la insulte și rigizi în interpretarea lor, în afacerile de onoare la care au participat ei erau responsabili de 90% din provocări și de o mare parte a rănilor. Preponderența militarilor în afacerile de onoare era o consecință directă a militarismului, în interiorul căruia găsim fundamentate ideile de onoare.
- b) Comportamentul și modelul generalului Georges Boulanger a constituit un model de inspirație pentru scena politică românească. Imaginea politicianului gata să-și dea viața pentru ideile și principiile în care credea a fost percepută ca un model admirabil și util în construirea unor cariere politice, ajutând la conturarea unui profil în a cărui componență se regăseau resuscitate imaginea masculină a cavalerului medieval, sacrificiul eroic cerut de militarism și devotamentul civic complet, rareori întruchipat de oamenii politici. Perioada lui Boulanger corespundea unei creșteri uimitoare a frecvenței afacerilor de onoare în care erau implicate persoane cu funcții politice în România, tinzând să-i egaleze pe militari. În ciuda limbajului agresiv, nota generală a politicii românești rămânea departe de tragedii și în limitele duelurilor ordinare. Politicienii români nu au avut decât rareori principii de disputat, cât adversități personale de reglat. Deși au reprezentat 18,39% din numărul dueliștilor, doar jumătate din afacerile disputate aveau motivații politice declarate.
- c) A treia categorie bine reprezentată în rândul participanților la afacerile de onoare era alcătuită de ziariștii și diverși publiciști. Implicarea lor în afacerile de onoare se tripla începând cu deceniul 9-lea, de la 5,71 % din total până la 15-17%, și corespundea unei explozii numerice a presei românești. Ca formatori de opinie, ziariștii deveneau ținte predilecte pentru toate celelalte categorii, dar și pentru ei înșiși, presa era o tribună de provocări la duel, precum și a nenumărate procese de calomnie. 23,06% dintre provocări aveau drept cauză informații și opinii considerate insulte sau calomnii apărute în ziare, al doilea motiv de duel după ofensele interpersonale, iar în deceniul 1891-1900 au fost primul motiv între cauzele afacerilor de onoare -28,74%. Ziariștii, spre deosebire de ofițeri, sesizau mult mai bine jocul aparențelor și rolul imaginii în afacerile de onoare.
- d) Deosebit de interesante apreciem a fi concluziile. Fiind un fenomen întârziat, cu punctul de vârf spre sfârșitul secolului XIX (105 afaceri de onoare se produc între anii 1894-1896), perioadă în care mobilitatea socială se accelera, categorii sociale diverse au avut ocazia să-l însușească și să-l cultive în același timp, alcătuiind ceea ce se spune „societatea aleasă” sau „înalță societate”. Generic, aceasta cuprindea, deopotrivă, reprezentanți ai vechilor familii boierești autohtone sau cele împământenite, publiciști, elita academică, înalți funcționari, ofițeri, proprietari, avocați, magistrați. Afacerile de onoare românești au fost de la început un fenomen democratic și egalitarist, multipolar și aglutinat. Foarte puține provocări, 2%, au fost refuzate pe motiv de „lipsă de respectabilitate” sau origine socială care „nu merita satisfacție”. În același timp, remarcăm frecvența apariției unor reprezentanți ai vechilor familii boierești, de neam sau împământenite, reconvertiți în alte roluri sociale, îmbrățișând cariere militare, politice sau profesii liberale. Un număr semnificativ dintre dueliști, 10-15%, în funcție de deceniul de referință, aveau nume aparținând unor genealogii sonore până în anul 1859. Cei mai numeroși dueliști cu nume de rezonanță boierească aparțineau familiilor Ghica, Lahovari, Rosetti, Suțu și Sturdza, la care adăugăm, într-o frecvență mai redusă pe Balș, Bălăceanu, Beldiman, Bibescu, Blaremburg, Catargi, Calimachi, Cantacuzino, Cerchez, Costaforu, Crețulescu, Culoglu, Filipescu, Grădișteanu, Iamandi, Lecca, Manu, Mavrocordat, Miclescu, Millo, Moruzi, Nottara, Poenaru, Rosenthal, Văcărescu, Vârnav, Ventura, Vlădoianu etc. Puțini făceau uz de calitatea de „prinț”, precum George Bibescu, altora li se atribuia titlatura de principe - Constantin Suțu-Brigadier, Albert Ghica etc. În cazul lor se poate identifica o puternică conștiință genealogică, o importantă memorie familială, capabile să genereze aspirația către norme sociale cu exigențe etice ridicate, iar duelul și codul onoarei au corespuns în parte acestei dorințe. În absența unei etici nobiliare în sensul occidental al termenului și nepracticat, înainte de secolul XIX, duelul a

---

Evaluarea și avizarea lucrărilor s-a efectuat pe baza constatărilor făcute de Comisia internă la Contractor, pe baza următoarelor documente:

- Anexa II- Plan de realizare, pentru etapa corespunzătoare;
- Anexa I– Deviz cadru postcalcul;
- Lucrarea în extenso/Sinteza lucrării.

Prin semnarea de către Contractor a prezentului proces verbal acesta confirmă constatările Comisiei interne de avizare și își însușește propunerile acesteia.

Prin semnarea de către Contractor a prezentului proces verbal acesta certifică faptul că toate mijloacele fixe și obiectele de inventar achiziționate în cadrul proiectului au fost înregistrate în patrimoniul instituției în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Prezentul proces verbal s-a încheiat în trei exemplare, din care un exemplar pentru Contractor și două exemplare pentru Autoritatea Contractantă.

COMISIA INTERNA DE AVIZARE A REZULTATELOR

<u>Numele și prenumele</u>	<u>Semnătura</u>
PREȘEDINTE: Prof.univ.dr.Gheorghe CLIVETI	_____
Membri: CS II Andi MIHALACHE	_____
CS II Leonidas RADOS	_____
CS II Flavius SOLOMON	_____
Secretar: CS III Liviu BRĂTESCU	_____

DIRECTOR PROIECT,
Cerc. Dr. Mihai Cezar CHIPER

_____

DIRECTOR ECONOMIC, CONTABIL ȘEF,

Meda GÂLEA

_____